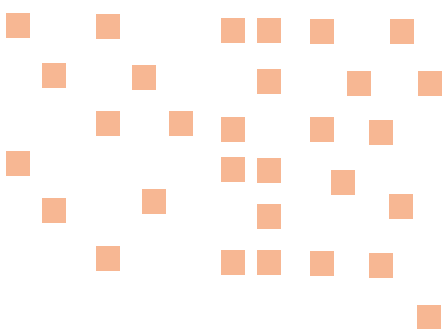

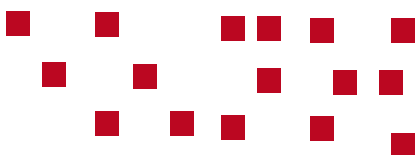
ETIOPIA

**SYTUACJA
BEZPIECZEŃSTWA**

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia dla
ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/511/2024
09.10.2024**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Etiopii.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 118,5 mln

Skład etniczny: Oromo – ok. 35,8%, Amhara – ok. 24,1%, Somali (Somalie) – 7,2%, Tigray (Tigrinya) – 5,7%, Sidama – 4,1%, Gurage – 2,6%, Welaita – 2,3%, Afarowie – 2,2% i inne.

Skład religijny: chrześcijanie – 67% (w tym członkowie Etiopskiego Kościoła Prawosławnego – 43,8%, protestanci – 22,8%, katolicy – 0,7%), muzułmanie – 31,3%, wyznawcy wierzeń tradycyjnych – 0,6%, i inni.^[1]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Etiopia jest republiką federalną na mocy konstytucji, która weszła w życie w 1995 r. Jest jednym z najstarszych krajów w Afryce i na świecie. Jej początki wywodzi się z Królestwa Aksum, które istniało około 2000 lat temu. Etiopia nigdy nie została skolonizowana, a jej władcy skutecznie odparali zakusy mocarstw europejskich, próbujących ją sobie podporządkować.^{[2][3]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Terytorium Etiopii podzielone jest na 12 regionów administracyjnych o charakterze etnicznym (federal states): Afar; Amhara; Binshangul Gumuz; Gambela; Harari; Oromia; Sidama, Somali; Tigray; Południowe Narody, Narodowości i Ludy (YeDebub Biheroch Bihereseboch na Hizboch, SNNPR), Południowo-Zachodnie Ludy Etiopii (YeDebub M'irab Ityop'iya Hizboch, Southwest Ethiopia Peoples), Południowe Ludy Etiopii (Southern Ethiopia Peoples), a także 2 miasta wydzielone (Addis Abeba oraz Dire Dawa).^[4] Każdy z podmiotów federacji posiada autonomię i rząd.^[5]

¹ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

² Informator ekonomiczny MSZ, Etiopia, 04.2020, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Etiopia-Historia;4574060.html>

³ Encyklopedia PWN, Etiopia, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Etiopia-Historia;4574060.html>

⁴ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁵ Informator ekonomiczny MSZ, Etiopia, 04.2020, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Etiopia-Historia;4574060.html>

Podział administracyjny w Etiopii jest czterostopniowy. Największe są stany/regiony (federal states), następnie strefy (zones), dystrykty (woredas) i gminy (kebele).^[6]

Mapa. Podział administracyjny Etiopii.^[7]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydentem Etiopii od października 2018 r. jest kobieta, **Zewde Sahle-Work**. Prezydent pełni rolę wyłącznie reprezentacyjną i jest wybierany przez Zgromadzenie Narodowe na sześciolletnią kadencję.^[8]

Rząd i premier. Od lutego 2018 r. funkcję premiera pełni **Ahmed Abiy**. Jest pierwszym przywódcą Etiopii wywodzącym się z grupy etnicznej Oromo. Prezydent zakończył wieloletni konflikt z Erytreą oraz zapowiedział społeczne pojednanie po gwałtownych protestach ludności Oromo i Amhara, które miały miejsce w 2016 r. W 2019 r. otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla.^{[9][10]}

Parlament i wybory parlamentarne. Etiopski Parlament składa się z dwóch izb. Izba wyższa parlamentu może liczyć maksymalnie 153 miejsca (obecnie obsadzone są 144), natomiast izba niższa może mieć maksymalnie 547 miejsc (aktualnie obsadzonych jest 470). Przedstawiciele izby niższej wybierani są bezpośrednio na pięcioletnią kadencję. Ostatnie wybory parlamentarne odbyły się w czerwcu 2021 r., a kierowana przez Ahmeda Abiyę **Partia Postępu (Prosperity Party, PP)** zdobyła w ich wyniku 454 miejsca. Wybory nie zostały przeprowadzone w regionie Tigray z powodu trwających tam wówczas walk, oraz w kilku innych miejscach, uznanych za

⁶ Wikipedia, Subdivisions of Ethiopia, https://en.wikipedia.org/wiki/Subdivisions_of_Ethiopia

⁷ Wikipedia, Subdivisions of Ethiopia, https://en.wikipedia.org/wiki/Subdivisions_of_Ethiopia

⁸ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁹ BBC, Country Profile, Ethiopia, 26.04.2023, <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349398>

¹⁰ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

zbyt niebezpieczne. Następne wybory parlamentarne są zaplanowane na czerwiec 2026 r.^{[11][12]}

SYSTEM PRAWNY

Etiopia posiada mieszany system prawa cywilnego i prawa zwyczajowego.^[13]

KARA ŚMIERCI

W Etiopii orzekana jest kara śmierci za przestępstwa pospolite. W 2023 r. skazano trzy osoby na karę śmierci (rok wcześniej skazane zostały 2). Nie wykonano jednak żadnej egzekucji.^[14]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Według danych ACLED, w 2022 r. doszło w Etiopii do ok. 1584 różnego rodzaju incydentów dotyczących bezpieczeństwa, w których śmierć poniosły 6893 osoby (funkcjonariusze służb bezpieczeństwa, bojownicy i cywile), w 2023 r. – do 1656 incydentów, w których zginęło 3858 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), a w pierwszym kwartale 2024 r. – do 1407 incydentów, w których zginęło ponad 5300 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili).^[15]

Etiopia posiada największą w Afryce Subsaharyjskiej armię (Etiopskie Narodowe Siły Obrony), a jej niewątpliwym atutem jest doświadczenie i stosunkowo dobre wyposażenie. Ponadto, oprócz armii, rządy regionalne dysponują oddziałami paramilitarnymi, zwykle niezależnymi od rządu federalnego, czasem wykorzystywanymi do ochrony granic (Regional Special Forces). Niekiedy lokalnie działają także miejscowe formacje samoobrony w zróżnicowanym stopniu koordynujące działania z narodowym wojskiem i policją. Od kwietnia 2023 r. rząd nakazał włączenie wszystkich oddziałów regionalnych w struktury wojska. Niektóre rządy regionalne mogły pozostawić pod swoją kontrolą jedynie siły specjalne wykorzystywane np. do tłumienia zamieszek,^[16] co spotkało się protestami zwłaszcza w regionie Amhara.

¹¹ BBC, Ethiopia election: Abiy Ahmed wins with huge majority, 11.07.2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-57791868>

¹² USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

¹³ Pritzker Legal Research Center, Ethiopia Legal System, <https://library.law.northwestern.edu/cihrethiopia/nationallaw>

¹⁴ Amnesty International, Death Sentences and Executions – 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>

¹⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁶ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

W niedawnej historii wojsko Etiopii brało udział w licznych misjach stabilizacyjnych. Obecnie nadal uczestniczą m.in. w misji stabilizacyjnej w Somalii, jako część wojsk pokojowych Unii Afrykańskiej – ATMIS (AU Transition Mission in Somalia) oraz w Sudanie Południowym w ramach misji UNMISS (United Nations Mission in the Republic of South Sudan). Jednak głównym zadaniem armii jest od pewnego czasu tłumienie konfliktów wewnętrznych, które pustoszą Etiopię.^[17]

Tigraj. Napięcia pomiędzy rządem a władzami organizacji **Tigray People's Liberation Front (TPLF)**, zaczęły narastać jesienią 2020 r., gdy władze regionu Tigraj zdecydowały się przeprowadzić regionalne referendum w sprawie wyłączenia tego regionu spod władzy federalnej. W reakcji na to 3 listopada 2020 r. parlament federalny uznał TPLF za organizację terrorystyczną.^{[18][19]} W dniu 4 listopada 2020 r. premier Ahmed Abiy poinformował o rozpoczęciu interwencji militarnej, jako odpowiedzi rządu na zajęcie bazy wojskowej przez zbrojne ramię TPLF o nazwie **Tigray Defense Forces (TDF)**.^{[20][21][22][23]} Po dwóch latach krwawych starć, 2 listopada 2022 r. rząd Etiopii i TPLF podpisały porozumienie o „trwałym przerwaniu działań zbrojnych” oraz o „skoordynowanym rozbrojeniu i demobilizacji sił TPLF”, którego bojownicy mieli być włączeni do armii federalnej. Strony konfliktu zobowiązały się też do „przywrócenia prawa i porządku, nieskrępowanego dostępu do pomocy humanitarnej i ochrony ludności cywilnej”.^[24] Z procesu pokojowego zostali wykluczeni jednak Amharowie oraz Erytrea. Obie siły wspierały wojska rządowe w wojnie domowej i poczuły się zlekceważone przez rząd federalny.^[25]

W 2023 r. rozpoczął się proces rozbrajania bojówek TPLF i przejmowania broni przez armię etiopską.^[26] TPLF zdało ciężką broń, ale przypuszcza się, że posiada nadal broń lekką. Ponadto TPLF stoi na stanowisku, że porozumienie nie zostało jeszcze zrealizowane, dopóki uchodźcy tigrajscy nie wrócili do domów. Nierozwiązany pozostaje bowiem spór terytorialny między regionami Tigraj i Amhara, skąd w czasie konfliktu wypędzono niemal milion osób. W czasie wojny w regionie Tigraj, tereny te przejęła administracja regionu Amhara, argumentując, że są to historyczne ziemie Amharów, przejęte przez Tigrajczyków w latach 1990., kiedy oddziały TPLF odgrywały dominującą rolę w sprawach związanych z bezpieczeństwem. W ostatnim czasie rząd ogłosił stanowisko, że uchodźcy powinni powrócić na te tereny, a o ich

¹⁷ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

¹⁸ Al-Jazeera, Ethiopia on the edge as conflict breaks out in Tigray, 06.11.2020,

<https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/ethiopia-on-the-edge-as-conflict-breaks-out-in-tigray>

¹⁹ BBC News, Tigray crisis: Ethiopia orders military response after army base seized, 04.11.2020,

<https://www.bbc.com/news/world-africa-54805088>

²⁰ Reuters, Ethiopia sends army into Tigray region, heavy fighting reported, 04.11.2020,

<https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-conflict-idUSKBN27K0ZS>

²¹ Defence24, Etiopia: wojskowa odpowiedź w bogatym regionie kraju, 04.11.2020,

<https://www.defence24.pl/etiopia-wojskowa-odpowiedz-w-bogatym-regionie-kraju-komentarz>

²² Al-Jazeera, Ethiopia declares state of emergency in opposition-ruled Tigray, 04.11.2020,

<https://www.aljazeera.com/news/2020/11/4/ethiopia-declares-state-of-emergency-in-opposition-tigray-region>

²³ Portal internetowy apnews.com, Ethiopian PM announces airstrikes in country's Tigray region, 06.11.2020,

<https://apnews.com/article/abiy-ahmed-ethiopia-airstrikes-tigray-7a392abc35ea28ecc6566dece1264733>

²⁴ Defence 24, Uzgodniono rozejm w wojnie domowej, 02.11.2022, <https://defence24.pl/geopolityka/etiopia-uzgodniono-rozejm-w-wojnie-domowej>

²⁵ ICG, Ethiopia's Ominous New War in Amhara, 16.11.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2100864/b194-ethiopia-new-war-amhara_0.pdf

²⁶ ACLED, published by ReliefWeb: EPO Weekly: 15-21.04.2023, 26.04.2023,

https://reliefweb.int/attachments/383d8110-9512-44e1-97bc-b4e4c0ae9150/EPO%20Weekly_%2015-21%20April%202023%20-%20Ethiopia%20Peace%20Observatory.pdf

przynależności do konkretnego regionu rozstrzygnie referendum.^[27] Tymczasem na terenach pogranicznych między tymi dwiema społecznościami nadal dochodzi sporadycznie do starć. W połowie kwietnia 2024 r. wybuchły walki między tigrajskimi a amharskimi bojówkami w rejonie Raya Alamata, należącym wcześniej do Tigrajczyków, lecz przejętym w 2020 r. przez Amharów. Walki spowodowały przesiedlenie prawie 30 tys. osób.^[28]

Oromia. Konflikt etniczny w stanie Oromia narastał od lat, a jego tłem są spory o ziemię i udział we władzach. W latach 1990. rząd Etiopii starał się tłumić wybuchy niezadowolenia Oromo, osadzając opozycję polityczną i zbrojną w więzieniach. W latach 2015-2016 konflikt przybrał postać protestów, które wybuchły w Oromii na wielką skalę i doprowadziły do paraliżu państwa. W celu załagodzenia sytuacji w Oromii, na stanowisko premiera został powołany młody polityk, pochodzący z mieszanego małżeństwa, którego ojciec był Oromo – Ahmed Abiy. Abiy zamierzał prowadzić politykę pojednania i w pierwszym roku urzędowania zwolnił z więzienia wszystkich oromskich opozycjonistów. Jednak oni obrócili się wkrótce przeciwko niemu.^[29]

Na fali konfliktu w Tigraju, bojówki **Oromo Liberation Army (OLA)** wznowiły działania i ogłosiły, że we współpracy z TPLF dążą do obalenia etiopskiego rządu siłą. OLA zostało uznane przez władze za organizację terrorystyczną. W 2022 r. konflikt w Oromii nasilił się i nabrał cech konfliktu zbrojnego. Doszło do krwawych starć OLA z wojskiem i policją, a formacje rządowe po raz kolejny zostały wsparte przez nieformalne bojówki amharskie **Fano**, które zaczęły atakować również ludność cywilną z grupy etnicznej Oromo, a OLA i jej różne oddziały zaatakowały w odwecie amharskie wioski. Pod koniec kwietnia 2023 r. OLA zgodziła się przystąpić do rozmów pokojowych, które odbyły się w Tanzanii. W proces mediacyjny zaangażowały się liczne kraje i organizacje międzynarodowe.^{[30][31][32]} Jednak nie doszło do zawarcia porozumienia.^[33]

Po kilkumiesięcznej przerwie wznowiono natomiast walki. Do krwawych starć między armią a partyzantami z OLF dochodziło zwłaszcza w lutym 2024 r. Walki toczyły się m.in. w dystryktach **Arsi, North Shewa, South West Shewa, West Shewa, East Shewa, East Wellega** i innych, przede wszystkim wzdłuż głównej drogi łączącej Addis Abebę i miasto Ghimbi. Sporadycznie armia atakowała pozycje bojowników za pomocą dronów lub prowadząc ostrzał artyleryjski. Niekiedy przeprowadzała masowe aresztowania w miejscach koncentracji grup partyzanckich. Oddziały OLF natomiast atakowały cywilów, głównie z amharskiej grupy etnicznej, a także

²⁷ BBC News, Ethiopia plans vote to solve Tigray-Amhara territory dispute, 07.11.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-67330187?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

²⁸ BBC News, Ethiopia land violence leaves thousands homeless, 20.04.2024, <https://www.bbc.com/news/world-africa-68864478>

²⁹ HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31.08.2022, <http://www.bbc.com/news/world-africa-68864478s://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-romia-left-unprotected>

³⁰ Al-Jazeera, Ethiopia armed group says it has alliance with Tigray forces, 11.08.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/11/ethiopia-armed-group-says-it-has-alliance-with-tigray-forces>

³¹ Borkena, OLF Shane "does not have central command" to make negotiation possible, says gov't, 28.11.2022, <https://borkena.com/2022/11/28/olf-shane-ethiopian-government-negotiation/>

³² Ethiopia Insight, Is peace finally coming to Ethiopia's Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-romia-region/>

³³ Reliefweb, EPO November 2023 Monthly: An evolving conflict environment in Oromia, 12.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/epo-november-2023-monthly-evolving-conflict-environment-romia>

członków prorządowych bojówek oromskich. Ponadto dopuszczały się porwań, kradzieży, podpażeń i niszczenia mienia.^[34]

Amhara. Tymczasem przez region Amhara w 2023 r. przetoczyła się fala demonstracji po tym, jak rząd próbował rozbroić regionalne siły specjalne i wcielić je do armii. Chociaż część sił specjalnych Amharów zgodziła się na integrację z armią i policją, wielu innych zdezerterowało do nielegalnych bojówek amharskich, zwanych **Fano**, ukrywając się w górach i wioskach, i używając swojej broni do przeprowadzania ataków na posterunki rządowe i wojskowe.^[35] Demonstranci blokowali drogi i palili opony. Wyrażali obawy, że pozbawienie ich ochrony ze strony sił regionalnych sprawi, że będą bezbronni w razie ataków grup etnicznych z innych prowincji.^[36]

Do gwałtownego zaostrzenia sytuacji doszło w sierpniu 2023 r. Bojówki Fano zaczęły wówczas wypierać siły bezpieczeństwa z ich posterunków w **Bahir Dar** i **Gondar**, a także na krótko opanowały lotnisko w **Lalibeli**. Zaczęły także atakować posterunki policyjne i wojskowe, rabując z nich broń.^[37] Rząd wprowadził w prowincji stan wyjątkowy i rozpoczął operację zbrojną z użyciem bombardowań i ostrzału z powietrza w celu zlikwidowania oddziałów Fano.^[38] Siły rządowe wypchnęły rebeliantów z rejonów miejskich, lecz mogli oni działać nadal na prowincji, gdzie cieszą się znaczącym poparciem.^[39] Na dużych obszarach regionu zapanowało całkowite bezprawie. Poszczególne oddziały Fano działają bez centralnego dowództwa, a niektóre z nich upodobniły się raczej do zwykłych przestępczych gangów, które utrzymują się z wymuszeń i haraczy. Nie istnieją linie frontu, a zasięg kontroli poszczególnych grup zmienia się bardzo szybko. Drogi w terenie usiane są blokadami i nieformalnymi punktami kontroli.^[40]

Pod koniec lutego i na początku kwietnia 2024 r. dochodziło znów do starć zbrojnych na dużą skalę z udziałem wojska i partyzantów Fano. Fano sporadycznie atakowali także przedstawiciele innych grup etnicznych – Oromo, Agew i innych, w tym także podróżnych.^[41] We wrześniu 2024 r. sytuacja w okolicach miasta **Gondar** ponownie się zaostrzyła i obecnie pozostaje ono epicentrum walk. Partyzanci odparli szturm wojska i zajęli kilka miejscowości w tej okolicy, w tym miasto **Debrark**. Wojsko ponadto ostrzelało hotel w mieście z ciężkiej artylerii.^[42]

³⁴ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-too/>

³⁵ BBC, Why Ethiopia's Amhara militiamen are battling the army, 16.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496137?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁶ BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁷ BBC, Why Ethiopia's Amhara militiamen are battling the army, 16.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496137?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁸ BBC, Ethiopia Amhara: Air strike kills at least 26 in Finote Selam, 14.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66502937?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁹ ICG, Ethiopia's Ominous New War in Amhara, 16.11.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2100864/b194-ethiopia-new-war-amhara_0.pdf

⁴⁰ The New Humanitarian (TNH), Aid workers risk death and kidnap in Ethiopia's troubled Amhara region, 19.09.2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/09/19/aid-workers-risk-death-kidnap-ethiopia-troubled-amhara-region-fano>

⁴¹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Fano, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-too/>

⁴² APA News, Rebel force takes full control of major city in Ethiopia's Amhara region, 18.09.2024, <https://apanews.net/rebel-force-takes-full-control-of-major-city-in-ethiopia-amhara-region/>

Sytuacja w pozostałych regionach. W pozostałych regionach Etiopii, w szczególności w Gambela, Somali, South Ethiopia, Afar i innych, może sporadycznie dochodzić do lokalnych, krótkotrwałych konfliktów między poszczególnymi grupami etnicznymi, które również niekiedy posiadają swoje bojówki lub oddziały samoobrony, jednak nie mają one tendencji do rozprzestrzeniania się, chociaż na ogół wiążą się z ofiarami śmiertelnymi. W pierwszej połowie 2024 r. dochodziło m.in. do konfliktów między Nuerami z Sudanu i plemionami z Etiopii, Afarami i Somalijczykami, ludnością Murle i Anyuak itp. Niekiedy także niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne i bojówki etniczne atakują posterunki wojskowe i policyjne w odległych regionach kraju.^[43]

W regionie Somali obecna jest somalijska grupa **Al-Shabaab**. W lipcu 2022 r. jej bojownicy zaatakowali dwa miasta w regionie Somali - Yeed i Aato, zabijając kilka osób. Członkowie organizacji byli aresztowani w kilkakrotnych akcjach w różnych miejscach w kraju, w tym w stolicy, Addis Abebie. Al-Shabaab sprzeciwia się wsparciu wojskowemu rządu Etiopii dla Federalnego Rządu Somalii i grozi atakami w etiopskie interesy.^[44]

Stolica Addis Abeba pozostaje jednym z najbezpieczniejszych podmiotów kraju, gdzie nie obserwuje się działań zbrojnych.^[45]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Okresowo w niektórych regionach wprowadzany jest stan wyjątkowy. Ostatnio został ogłoszony na okres 6 miesięcy w sierpniu 2023 r. w regionie Amhara, po wybuchu gwałtownych walk pomiędzy amharskimi milicjami (Fano) i wojskami rządowymi.^[46] Ponieważ władzom nie udało się osiągnąć zakładanych celów, tj. rozbrojenia milicji Fano, stan wyjątkowy został w lutym przedłużony o kolejne 4 miesiące.^[47] Dobięł do końca na początku czerwca 2024 r. i mimo że Fano – liczniejsze nawet niż wcześniej – nadal działają w regionie, nie został po raz kolejny automatycznie przedłużony.^{[48][49]}

Rząd Etiopii ogłaszał także nocną godzinę policyjną w miastach Bahir Dar, Debre Markos, Debre Birhan, Lalibela, Gondar i Shewa Robit. W tych miastach obowiązuje również zakaz transportu 3-kołowego i motocyklowego.^[50]

⁴³ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Somali, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁴ Crisis24, Ethiopia Country Report, 07.03.2024, <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/ethiopia>

⁴⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁶ BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

⁴⁷ Reuters, Ethiopia extends state of emergency in Amhara, 02.02.2024, <https://www.reuters.com/world/africa/ethiopia-extends-state-emergency-amhara-2024-02-02/>

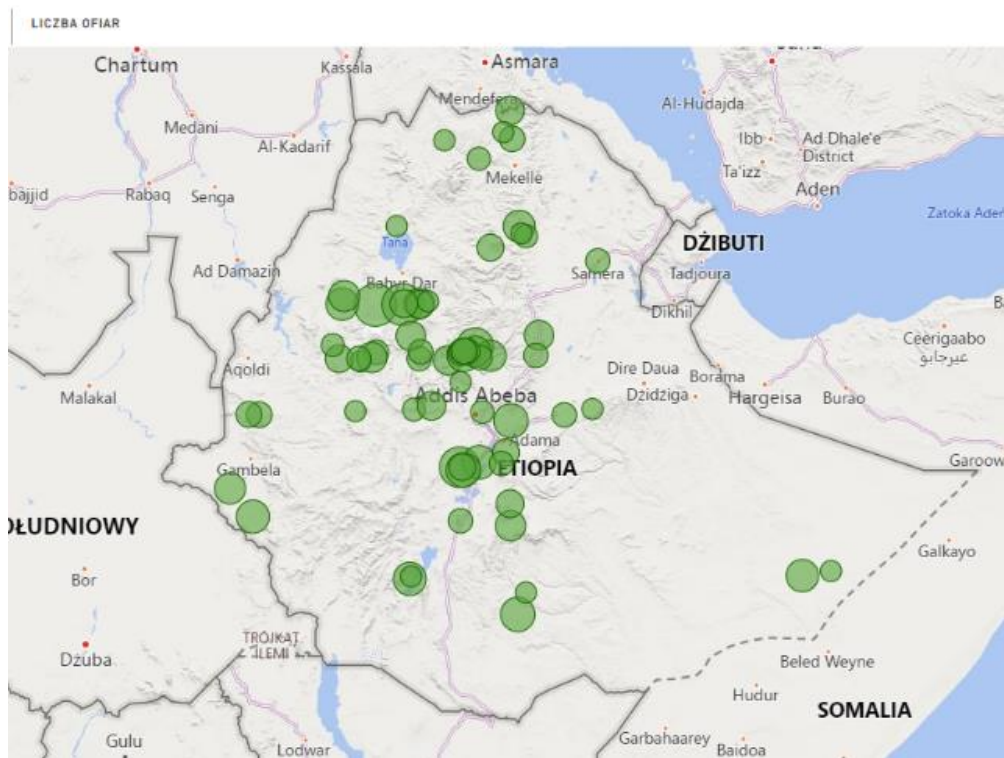
⁴⁸ Borkena, Ethiopia's state of emergency ends, Abiy Ahmed's gov't declines to declared it, 06.06.2024, <https://borkena.com/2024/06/06/ethiopias-state-of-emergency-ends-abiy-ahmeds-govt-declines-to-declared-it/>

⁴⁹ Apa News, Ethiopia lifts state of emergency in Amhara region, 07.06.2024, <https://apanews.net/ethiopia-lifts-state-of-emergency-in-amhara-region/>

⁵⁰ UK Foreign Office (FCO), Foreign Travel Advice, Ethiopia, 11.07.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

Według danych ACLED, w 2022 r. w Etiopii w różnego rodzaju incydentach śmierć poniosło ok. 3000 cywilów, z kolei w 2023 r. odnotowano ok. 1200 ofiar cywilnych, zaś w pierwszej połowie 2024 r. – ok. 1000 ofiar cywilnych. W całym okresie od 2022 do końca czerwca 2024 r. najbardziej niebezpiecznymi regionami były prowincje: Oromia (strefy: South West Shewa, North Shewa, West Shewa oraz Arsi), Amhara i Tigray, z tym że w ostatnich 12 miesiącach przemoc przybrała na sile zwłaszcza w rejonie Amhara, a sytuacja w Tigray uległa znacznemu uspokojeniu. Ataki na cywilów niejednokrotnie miały celowy charakter i były spowodowane chęcią odwetu lub zastraszenia miejscowej ludności. Sprawcami ataków na ludność cywilną były oddziały etiopskiego wojska, a także bojówki etniczne: OLA, Fano i inne. Poziom przemyśle spadł w porównaniu do roku 2022 (apogeum ataków miało miejsce w połowie 2022 r.), niemniej jednak nadal utrzymuje się napięta sytuacja w regionach Oromia i Amhara.^[51]

⁵¹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Prowincja (admin1)	Liczba zdarzeń	Liczba ofiar
Amhara	260	859
Oromia	354	710
Gambela	22	112
Central Ethiopia	29	67
Benshangul/Gumuz	19	56
Tigray	32	43
South Ethiopia Region	23	38
Somali	6	14
Afar	2	3
Harari	1	1
Addis Ababa	19	0
Sidama	5	0
South West	1	0
Suma	773	1903

Mapa. Regiony największego ryzyka dla ludności cywilnej (dane za ostatnie 12 miesięcy), na podstawie danych ACLED.^[52]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

W drugiej połowie 2023 r. wojsko etiopskie przeprowadziło serię nalotów i bombardowań pozycji bojowników Fano w prowincji Amhara. Zanotowano także liczne ofiary wśród cywilów. W wyniku serii ostrzałów z powietrza, a także ostrzału artyleryjskiego, w 2023 r. zginęło co najmniej 175 cywilów.

Przykładowo 13 sierpnia 2023 r. w wyniku nalotu zginęło co najmniej 25 osób, a według niektórych źródeł nawet 70 – w miasteczku Finote Salam. Były to osoby zbierające się na wiec poparcia dla bojówek Fano.

Na początku grudnia 2023 r. atak drona spowodował śmierć 30 osób w miejscowości Key Washa. Odbył się tamteży transport żywności dla bojówek Fano.

Z kolei 19 lutego 2024 r. w przeprowadzonym przez etiopskie wojsko ataku dronowym w Fela Magenteya śmierć poniosło co najmniej 30 cywilów, pasażerów ciężarówki transportowej. Większość ofiar stanowili członkowie jednej rodziny wracającej z uroczystości chrztu krewnego w miejscowości Sasit. Ostrzał był związany z toczącymi się w okolicy walkami między etiopską armią a bojówkami Fano.^[53]

⁵² Opracowanie własne WIKP na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap

⁵³ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

Nielegalne oddziały zbrojne, etniczne bojówki Oromo (OLF/OLA), Afarów, Amharów (Fano), Agawów, Somalijczyków, sudańskich Nuerów i innych grup etnicznych, w ostatnim czasie często dopuszczały się aktów przemocy wobec ludności cywilnej z innych grup etnicznych, dokonując masakr i rzezi.^[54]

Na przykład 23 lutego 2024 r. w miasteczku Ambela w prowincji Amhara milicje Fano zaatakowały ludność Agawa, odstrzelili cywilów i paląc ponad 100 domów. W incydencie śmierć poniosły co najmniej 32 osoby. W dwóch innych incydentach, 22 lutego 2024 r. w miejscowościach Nigusa oraz Shewa Robit w strefie North Shewa w regionie Amhara Fano zaatakowały i zabiły po 8 cywilów, w tym kobiety.^[55] W 2023 r. było co najmniej 5 incydentów, gdy milicje Fano atakowały cywilów z innych grup etnicznych, w których zginęło po kilkanaście osób. Były to ataki na autobusy, na pasterzy bydła, robotników rolnych czy napaści na wioski. Ogółem z rąk milicji Fano śmierć poniosło w 2023 r. prawie 200 cywilów.^[56]

Podobne ataki prowadzili w prowincji Oromia bojownicy OLF. Z ich rąk zginęło w 2023 r. 210 cywilów. W atakach na wioski i ich ludność niszczone i palono również mienie. Najpoważniejszym atakiem w ostatnim okresie było ostrzelanie 18 czerwca 2022 r. wioski Tole Kebele w strefie West Wollega przez oddziały OLA (OLF Shane), zabijając co najmniej 338 osób narodowości amharskiej. Organizacja nie przyznała się do winy. Do podobnej sytuacji doszło 4 lipca 2022 r. w miejscowości Lemlem Kebele w strefie Kellem (Oromia), gdzie zginęło co najmniej 150 osób narodowości amharskiej. Do podobnych zająć doszło także w regionie Benshangul/Gumuz, gdzie partyzanci, prawdopodobnie z OLA, zabili ponad 100 Amharów w ataku na miejscowość Sene.^[57]

Starciom zbrojnym i napaściom towarzyszą akty wandalizmu: niszczenie domów, sklepów, szkół, innego rodzaju obiektów cywilnych. Kradzież bydła jest masową i powszechnie stosowaną praktyką.^[58]

DZIAŁANIA ODWETOWE

Wojsko i inne siły porządkowe również podejmują działania, których ofiarami są cywile. Często za ataki odpowiedzialne są przede wszystkim lokalne siły specjalne. W 2022 r. w wyniku działań odwetowych sił bezpieczeństwa zginęły 494 osoby, przeważająca większość w regionie Oromia, natomiast w 2023 r. zanotowano ponad 500 ofiar cywilnych tego typu działań, z czego 338 miała miejsce w Amhara, a 158 w Oromii.^[59]

⁵⁴ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁶ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁷ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁸ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Działania takie, były kontynuowane w 2024 r. 29 stycznia 2024 r. wojsko wspomagane przez lokalną milicję zabiło co najmniej 45 osób (niektóre źródła pisały o 100 ofiarach) w mieście Merawi w regionie Amhara podczas akcji przeszukiwania domów w mieście w pościgu za popiecznikami Fano. W podobnej akcji w gminie Shebel Bernta (region Amhara) zabitych zostało 19 stycznia co najmniej 15 cywilów.^[60]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Tigraj. W związku z zawarciem zawieszenia broni przez armię etiopską oraz władze regionu Tigraj, sytuacja bezpieczeństwa w tym regionie uległa poprawie, jednak sytuacja humanitarna nadal pozostaje ciężka. Zniesiono blokady i pomoc żywnościowa zaczęła docierać do ludności regionu, jednak w ilościach niewystarczających w porównaniu do potrzeb. Prawie 2 mln osób nadal jest wewnątrznie przesiedlone w regionie Tigraj, ponad 2,3 mln dzieci nie chodzi do szkół, a 22,5 tys. nauczycieli nie pobiera pensji od 2020 r. Przywracana jest powoli elektryczność, komunikacja i transport, ale nadal dużym problemem jest niedożywienie, które dotyka niemal całą populację regionu. 80% zwierząt domowych zostało zabitych lub ukradzionych, większość pól uprawnych została zniszczona, ośrodki przemysłu zdemolowane i okradzione. Nie działają sklepy. Brakuje lekarzy i sprzętu medycznego. Problemem na terenach ogarniętych konfliktem są miny i niewybuchy, będące zagrożeniem zwłaszcza dla dzieci.^[61]

Oromia i Amhara. W strefie działań etnicznych bojówek zniszczeniu ulegają publiczne budynki mieszkalne i publiczne: domy, szkoły, szpitale i infrastruktura.^[62] W okolicach miejscowości Gondar występują zakłócenia w dostępie do usług publicznych, w tym występują blokady dróg.^[63] W regionie Amhara dostęp do służby zdrowia jest ograniczony. Władze zezwalają organizacjom bezpieczeństwa na wjazd do obu tych prowincji, ale ze względów bezpieczeństwa organizacje humanitarne częściowo ograniczyły obecność w regionie, większość z nich została ewakuowana, co dodatkowo pogorszyło sytuację osób pozostających w strefie konfliktu, w tym uchodźców.^[64]

Narasta również zagrożenie związane z porwaniami i zabójstwami pracowników organizacji humanitarnych. W stanie Amhara w 2024r. zginęło sześciu lokalnych pracowników, ośmiu zostało porwanych, dziewięciu kolejnych okradzionych. Partyzanci ukradli ponadto w sumie cztery samochody, należące do ONZ. Partyzanci

⁶⁰ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶¹ The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>

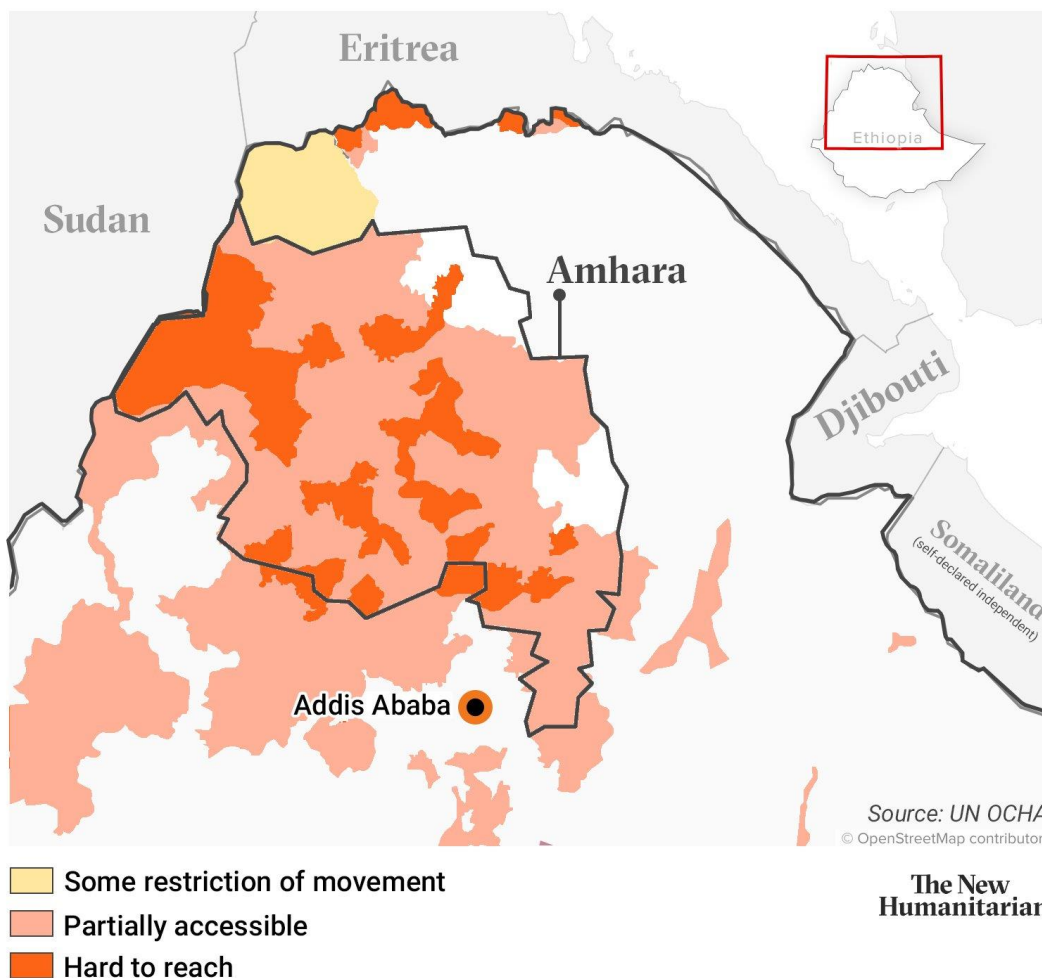
⁶² Addis Standard, IDPs in Western Oromia suffer from lack of aid, forced returns amid volatile security, 01.11.2023, <https://addisstandard.com/in-depth-idps-in-western-oromia-suffer-from-lack-of-aid-forced-returns-amid-volatile-security/>

⁶³ Addis Standard, Heavy fighting in Gondar and surrounding areas results in fatalities, civilian casualties, 18.09.2024, <https://addisstandard.com/heavy-fighting-in-gondar-and-surrounding-areas-results-in-fatalities-civilian-casualties/>

⁶⁴ IFRC, DREF Operational Update, Ethiopia_Civil unrest, 09.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/ethiopia-civil-unrest-dref-operational-update-mdref031>

rabują regularnie zawartość konwojów z pomocą humanitarną. Powoduje to trudności w dostarczaniu pomocy potrzebującym.^[65]

UN humanitarian access map for northern Ethiopia

Dostęp organizacji humanitarnych do terenów położonych w Północnej Etiopii (źródło: UN OCHA w: <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/09/19/aid-workers-risk-death-kidnap-ethiopia-troubled-amhara-region-fano>)^[66]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

W związku z udziałem Etiopii w interwencjach zbrojnych w Somalii, istnieje ryzyko ataków terrorystycznych, zorganizowanych przez somalijską organizację Al-Shabab.

⁶⁵ The New Humanitarian, (TNH), Aid workers risk death and kidnap in Ethiopia's troubled Amhara region, 19.09.2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/09/19/aid-workers-risk-death-kidnap-ethiopia-troubled-amhara-region-fano>

⁶⁶

Organizacja podejmuje czasem próby ataków na terenie Etiopii, jednak nie mają one dużej skali.^[67]

Do serii zamachów z użyciem granatów doszło w kwietniu 2024 r. w mieście Hadero w Środkowej Etiopii. Niezidentyfikowana grupa zbrojna, prawdopodobnie związana z grupą etniczną Donga, zaatakowała ratusz, prywatną restaurację i dom rzecznika miejscowej rady. Nie odnotowano ofiar śmiertelnych.^[68]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Informacje o pozaprawnych egzekucjach i uprowadzeniach pojawiają się głównie w kontekście konfliktu. Niemniej jednak odnotowano także zaginięcia osób, które krytykują rząd, w tym politycznych komentatorów, byłych wojskowych, dziennikarzy śledczych, komentatorów w mediach społecznościowych.^[69]

Według informacji zebranych przez ACLED, w Etiopii narasta problem porwań i zaginięć. Od 2022 r. zanotowano co najmniej 122 tego typu przypadki, z czego około 2/3 miała miejsce w prowincji Oromia. W mniejszym stopniu zdarzają się one w regionie Amhara, ale i tam – być może na zasadzie odwetu – ilość rejestrowanych przypadków tego typu rośnie. Porwań dokonują najczęściej bojówki Oromo OLA/OLF, żądając okupu, ale także inne bojówki etniczne, w tym Fano.^[70]

Osoby przejeżdżające przez stan Oromia, samochodami lub autobusami są zatrzymywane i przetrzymywane w celu uzyskania okupu, w szczególności dotyczy to studentów. Mają oni być porywani dla okupu przez partyzantów OLA. Niekiedy potrafią oni zatrzymać i uprowadzić kilkadziesiąt osób z kilku autobusów.^[71]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Protesty odbywają się w Etiopii bardzo często, praktycznie we wszystkich regionach kraju. Większość z nich ma charakter pokojowy, jednak zdarzają się również przypadki użycia w ich trakcie przemocy, w tym także skutkujące ofiarami śmiertelnymi. W 2023 r. na terenie Etiopii w różnego rodzaju protestach i wiecech śmierć poniosło ogółem 35 osób. W pierwszym kwartale 2024 r. nie było śmiertelnych incydentów związanych z demonstracjami i protestami.^[72]

⁶⁷ US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 - Ethiopia, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101557.html>

⁶⁸ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Military Forces of Ethiopia, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁹ US Department of State, 2023 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107690.html>

⁷⁰ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Abductions, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷¹ BBC News, 'It was terrifying' - escaping Ethiopia's armed kidnapers, 10.07.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cp38yy4p8g3o>

⁷² Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, , 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Przestępczość zorganizowana nie stanowi dużego problemu w Etiopii. Rozpowszechniony jest natomiast handel ludźmi i zjawisko pracy przymusowej. Addis Abeba jest uważana za relatywnie bezpieczne miasto w porównaniu z innymi miastami afrykańskimi.^[73]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Konstytucja i ustawodawstwo zapewniają wolność przemieszczania się w obrębie kraju oraz prawo wyboru miejsca zamieszkania. Niemniej jednak w niektórych sytuacjach ww. prawa i wolności są ograniczane.^[74]

Przemieszczanie się. Wzrosła liczba punktów kontrolnych na drogach prowadzących do stolicy kraju, Addis Abeby oraz na obszarach przygranicznych między prowincjami, zwłaszcza Oromia i Amhara. Celem tych środków bezpieczeństwa było zapobieżenie przedostawaniu się do stolicy członków grup zbrojnych jako OLA i Fano. Dodatkowo w Amharze i Oromii swobodę poruszania ograniczają godziny policyjne i kontrole drogowe.^[75]

Stolica kraju Addis Abeba jest wydzieloną jednostką administracyjną, w całości położoną na terenie stanu Oromia. Wszystkie lądowe drogi do stolicy prowadzą przez Oromię. Od 2023 r. policja stanu Oromia okresowo ograniczała przemieszczanie się młodych ludzi z Amhary przez stan Oromia. Według doniesień, policja na punktach kontrolnych zwracała młodych podróżujących z Amhary do stolicy. Niekiedy dotyczyło to także osób, które na stałe mieszkały w Addis Abebie.^[76] Według aktualnych doniesień, coraz większą przeszkodą w dotarciu do stolicy są także porwania dla okupy, który to problem narasta w stanie Oromia.^[77]

Podobne ograniczenia spotykają osoby narodowości Tigray, dotyczy to także podróży lotniczych wewnątrz kraju.^[78]

Zmiana miejsca pobytu. Z formalnego punktu widzenia, władze Etiopii wymagają od obywateli posiadania kart meldunkowych (tzw. *kebele card*), która jest też

⁷³ Global Organized Crime Index, Ethiopia, <https://ocindex.net/country/ethiopia>

⁷⁴ US Department of State, 2023 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107690.html>

⁷⁵ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁷⁶ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁷⁷ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia, Abductions, 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁸ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

dokumentem tożsamości. Karta kebele jest wydawana przez urzędy gminy w miejscu zamieszkania. Administracja miasta Addis Abeba zaczęła wydawać elektroniczne karty kebele od 2019 roku. Karta przypomina plastikową kartę bankową.^[79]

Karta meldunkowa jest wymagana w Etiopii do wszystkich kontaktów z władzami, w także w przypadku podróżowania po kraju, w przypadku rejestracji karty SIM, założenia konta bankowego i pobytu w hotelu. Bez karty meldunkowej trudno jest uzyskać podstawowe usługi lub znaleźć pracę.^[80]

Według ostatnich dostępnych informacji z 2016 r., zamiar zamieszkania w nowym miejscu na dłużej niż dwa lata wymaga zarejestrowania siebie i rodziny w nowym miejscu poprzez złożenie formularza. Formularz ten musi być najpierw zgłoszony w pierwotnym miejscu zamieszkania, a dotychczasowa karta meldunkowa traci ważność. Następnie otrzymuje się list polecający do administracji terenowej w nowym miejscu, która wydaje nową kartę meldunkową. Zwrot karty jest formalnie wymagany, by uniemożliwić rejestrację w wielu miejscach, jednak w praktyce są osoby które posiadają kilka rejestracji i kilka kart. Aby zostać zameldowanym, trzeba mieć ukończone 18 lat i posiadać tytuł własności do mieszkania, umowę zakupu lub zgodę właściciela zajmowanego mieszkania. W praktyce procedura ta rzadko jest stosowana, a ludzie z reguły nie chcą wyjeżdżać w celu dopełnienia formalności.^[81]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Etiopia ma jeden z najniższych (23,2%) wskaźników urbanizacji w Afryce. Niemniej jednak ludność Etiopii także migruje dobrowolnie z terenów wiejskich na tereny miejskie. Najwięcej osób osiedla się w stolicy kraju – Addis Abebie, która liczy sobie ponad 3 mln mieszkańców, a cały obszar metropolitalny ponad 5 mln. Skład etniczny ludności stolicy nie odzwierciedla jednak zróżnicowania etnicznego całego kraju – niemal połowa mieszkańców stolicy to Amharowie, druga połowa składa się z przedstawicieli grup: Oromo, Gurage, Tigraj i innych.^{[82][83]} W stolicy teoretycznie każdy, bez względu na pochodzenie, może się osiedlić, pod warunkiem, że stać go na wysokie i bardzo szybko rosnące koszty utrzymania w mieście. Oficjalny status pobytowy uzależniony jest od otrzymania **karty meldunkowej kebele**. Jedynie zaś posiadanie tej karty upoważnia daną osobę do korzystania z podstawowych usług takich jak opieka, zdrowotna, edukacja i mieszkanie. Według dostępnych danych, uzyskanie meldunku w stolicy jest uważane za trudne, zwłaszcza dla osób pochodzących ze wsi i osób bezdomnych, niemniej jednak migracja taka następuje w szybkim tempie, ze wszystkich regionów Etiopii. Według danych Banku Światowego z 2020 r. około 14 % gospodarstw domowych w Addis Abebie nie było zarejestrowanych w gminie i nie posiadało dokumentów. Rodziny migrantów

⁷⁹ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁸⁰ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁸¹ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁸² USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁸³ World Population Review, Addis Ababa Population 2018, <http://worldpopulationreview.com/world-cities/addis-ababa-population/>

wewnętrznych są bardziej niż ludność lokalna narażone na życie w biedzie. Są też gorzej wykształceni.^[84]

Warunki życia w Addis Abebie należą do trudnych – 80% ludności miasta żyje w slumsach, mimo że władze przeprowadzają regularnie akcje niszczenia nieformalnych siedlisk. Brakuje w nich systemu odbioru śmieci, kanalizacji i bieżącej wody. W mieście często występują przerwy w dostawach prądu i wody, chociaż na ogół mieszkańcy dzielnic mają zapewniony do nich dostęp. Brak prądu dotyczy natomiast slamsów. Problemem są wysokie ceny i niskie dochody. Wysokie bezrobocie i niepełne zatrudnienie to istotne problemy i główne przyczyny ubóstwa w Addis Abebie, zwłaszcza wśród młodych (14-29 lat), którzy stanowią 44% mieszkańców miasta. Z tego powodu wiele osób w tym wieku zмага się z bezdomnością.^[85]

Poza miastami, osiedlenie się poza własną społecznością jest praktycznie niemożliwe, zwłaszcza dla młodych ludzi. Rozpoczęcie nowego życia na wsi, nie posiadając ziemi, na której mogliby się osiedlić, jest barierą nie do pokonania, zwłaszcza dla osób utrzymujących się z rolnictwa i hodowli zwierząt^[86].

Federalny podział funduszy według pochodzenia etnicznego oraz różnice językowe sprawiają, że ludność ma ograniczoną możliwość przesiedlania się pomiędzy regionami. Podział funduszy federalnych pomiędzy regionami nie sprzyja mieszanemu się poszczególnych grup, konserwując etniczny skład poszczególnych prowincji. Szczególnie trudno osiedlić się innym grupom w regionach: Afar i Somali.^[87]

WEWNĘTRZNI UCHODŹCY

Pod koniec maja 2024 r. w Etiopii zarejestrowanych było około 4,38 mln uchodźców (wobec 3,5 mln we wrześniu 2023 r.), z których większość została przesiedlona w wyniku konfliktów, natomiast pozostała część z powodu klęsk naturalnych. Około 2,5 mln ludzi zdołało wrócić do miejsc swojego poprzedniego zamieszkania, w tym także do regionu Tigray.^[88]

Najwięcej wewnętrznych uchodźców przebywa na terenie stanu Somali (1,3 mln), a następnie na terenie stanu Tigray i Oromia (po 1 mln) oraz Amhara 0,4 mln. Mniejsze ilości osób przesiedlonych, od 100 do 10 tys.) zanotowano także w SNNP, Benishangul Gumuz, Afar, Gambella, Sidama.^[89]

⁸⁴ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁸⁵ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁸⁶ Finnish Immigration Service, Ethiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx

⁸⁷ DFAT, Ethiopia, 11.2018, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-ethiopia.pdf>

⁸⁸ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 May 2024, 20 June 2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2111175/UNHCR_Ethiopia_Refugees_and_IDPs_Statistics_May_2024.pdf

⁸⁹ UNHCR, Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 August 2024, 18.08.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2115164/Ethiopia_Refugees_and_IDPs_statistics_August_2024.pdf

W stolicy kraju Addis Abebie nie zarejestrowano osób wewnątrznie przesiedlonych.^[90] W dostępnych źródłach brak precyzyjnych informacji na temat przyczyn tego zjawiska. Jednakże jeden z raportów odnotowuje obecność dzieci pochodzenia tigrayskiego, żebrzących i sprzedających drobne produkty na ulicach stolicy, co może wskazywać na to, że osoby które samodzielnie przenieśli się do stolicy, nie są rejestrowane jako uchodźcy, ale zostają mieszkańcami nieformalnych osiedli i starają się samodzielnie utrzymać.^[91]

W regionie Somalii obecni są zarówno przesiedleńcy, którzy uciekli z powodu konfliktu w latach 2017 – 2018 między społecznościami Oromo i Somali na terenach przygranicznych. Osoby te zamieszkują głównie wzdłuż granicy z Oromią. Dużą grupę uchodźców wewnętrznych stanowią ludy pasterskie, które opuściły swoje siedliska z powodu suszy, powodzi i innych klęsk. Większość z nich żyje w nieformalnych osadach, zwykle doświadczając całkowitej marginalizacji i ubóstwa.^[92]

Według danych UNHCR, w regionie **Tigray** do rejonów swojego poprzedniego zamieszkania wróciło już ponad 1,5 mln osób. Jednak nadal przebywa tam niemal 1 mln uchodźców. Ludność wypędzona z terenów wiejskich schroniła się głównie w miastach. Podjęto działania mające na celu dobrowolną repatriację części wysiedlonych rodzin.^[93] Niekiedy powroty powodują ponowne konflikty. W regionie Afar 400 tys. osób powróciło do swoich domów, jednak konflikty między społecznościami Afar i Issa spowodowały wtórne wysiedlenia ponad 100 tys. osób.^[94]

W prowincji **Oromia**, gdzie zarejestrowano ponad 1 mln wewnętrznych uchodźców, a skala powrotów jak do tej pory jest niewielka.^[95] Wiele osób mieszka w tymczasowych miejscach zakwaterowania. Władze planują zamknąć te obiekty i naciskają na ich mieszkańców, by wrócili do swoich domów. Ci jednak w zdecydowanej większości odmawiają, obawiając się ponownych ataków w pierwotnych miejscach zamieszkania.^[96] W ciężkiej sytuacji są osoby przesiedlone z okolic Wollega w Oromii, które schroniły się w obozie niedaleko miejscowości Haik, w stanie Amhara. W obozie panuje trudna sytuacja humanitarna i okresowo głód.

⁹⁰ UNHCR, Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 August 2024, 18.08.2024urable solution Initiative, , [https://www.ecoi.net/en/file/local/2115164/Ethiopia Refugees and IDPs statistics August 2024.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2115164/Ethiopia%20Refugees%20and%20IDPs%20statistics%20August%202024.pdf)

⁹¹ Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (Belgium), COI unit (CGRS-CEDOCA), Ethiopie: De situatie van Tigrayanen in Addis Abeba, 5 September 2024, [https://www.ecoi.net/en/file/local/2115015/coi focus ethiopie. de situatie van tigrayanen in addis abeba 20240905.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2115015/coi%20focus%20ethiopie.%20de%20situatie%20van%20tigrayanen%20in%20addis%20abeba%2020240905.pdf)

⁹² Swiss Agency for Development and Cooperation, Ethiopia Durable Solution Initiative, 10.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/dtm-ethiopia-durable-solutions-drought-affected-idps-somali-region-ethiopia-household-level-intention-survey-hlis-october-2022>

⁹³ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 May 2024, 20.06.2024, [https://www.ecoi.net/en/file/local/2111175/UNHCR Ethiopia Refugees and IDPs Statistics May 2024.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2111175/UNHCR%20Ethiopia%20Refugees%20and%20IDPs%20Statistics%20May%202024.pdf)

⁹⁴ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Ethiopia; Assisted Return in Northern Regions; January - April 2023, 09.05.2023, [https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS 202304 A4P.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA%20ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS%20202304%20A4P.pdf)

⁹⁵ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 May 2024, 20 June 2024, [https://www.ecoi.net/en/file/local/2111175/UNHCR Ethiopia Refugees and IDPs Statistics May 2024.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2111175/UNHCR%20Ethiopia%20Refugees%20and%20IDPs%20Statistics%20May%202024.pdf)

⁹⁶ Addis Standard, IDPs in Western Oromia suffer from lack of aid, forced returns amid volatile security, 01.11.2023, <https://addisstandard.com/in-depth-idps-in-western-oromia-suffer-from-lack-of-aid-forced-returns-amid-volatile-security/>

Brakuje finansowania i organizacji humanitarnych, które mogłyby dostarczyć żywność potrzebującym.^[97]

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Według danych UNHCR, poza granicami Etiopii znajduje się ok. 150 tys. zarejestrowanych uchodźców z Etiopii, m.in. w Sudanie, Somalii i Kenii.^[98]

PODSUMOWANIE

Etiopia jest państwem federacyjnym, gdzie poszczególne grupy etniczne administrują własnymi regionami, w których stanowią większość. Podobnie jak wiele innych krajów afrykańskich, Etiopia jest demokracją wielopartyjną o charakterze czysto fasadowym. Opozycja polityczna w praktyce pozostaje bez wpływu na politykę rządu i bez realnej możliwości dojścia do władzy.

Od momentu zakończenia konfliktu z sąsiednią Erytreą, Etiopia nie prowadzi żadnej wojny z innym krajem, ale pozostaje narażona na liczne zbrojne konflikty wewnętrzne, działalność nielegalnych organizacji zbrojnych oraz odśrodkowe ruchy secesjonistyczne.

Obecnie najgorsza sytuacja pod względem bezpieczeństwa panuje w regionach **Oromia**, gdzie często dochodzi do ataków na wioski amharskie przez wzajemnie zwalczające się bojówki oraz wojsko, oraz w regionie **Amhara** (zwłaszcza w rejonach miast Bahir Dar i Gondar), gdzie często dochodzi do starć bojowników i wojska. Zagrożenie dla cywilów pozostaje obecnie na średnim poziomie, gdyż intensywność ataków mimo wszystko spadła w porównaniu z poprzednimi latami. Zmniejszyła się też ich skala.

W stolicy kraju, Addis Abebie sytuacja bezpieczeństwa jest stabilna.

Ataki na wioski powodują nadal wewnętrzne przesiedlenia, chociaż znaczna liczba uchodźców także powraca do swoich domów. W niektórych przypadkach są oni nakłaniani do powrotu, mimo że obawiają się kolejnych ataków. W najgorszej sytuacji są osoby, które zostały wypędzone z ziem obecnie przejętych przez inne grupy etniczne, gdyż osoby te są pozbawione możliwości powrotu.

⁹⁷ Ethiopia Observer, Displaced people sheltered in camps in the Amhara region are facing severe famine, 18.09.2024, <https://www.ethiopiaobserver.com/2024/09/18/displaced-people-sheltered-in-camps-amhara-region-face-severe-famine/>

⁹⁸ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees, asylum-seekers, returnees and IDPs as of 31-May-24, 20.06.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2111613/RB_EHAGL_Regional_Situations_Dashboard_as_of_31_May_2024.pdf

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. Addis Standard, Heavy fighting in Gondar and surrounding areas results in fatalities, civilian casualties, 18.09.2024, <https://addisstandard.com/heavy-fighting-in-gondar-and-surrounding-areas-results-in-fatalities-civilian-casualties/>
2. Addis Standard, IDPs in Western Oromia suffer from lack of aid, forced returns amid volatile security, 01.11.2023, <https://addisstandard.com/in-depth-idps-in-western-oromia-suffer-from-lack-of-aid-forced-returns-amid-volatile-security/>
3. Al-Jazeera, Ethiopia armed group says it has alliance with Tigray forces, 11.08.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/11/ethiopia-armed-group-says-it-has-alliance-with-tigray-forces>
4. Al-Jazeera, Ethiopia declares state of emergency in opposition-ruled Tigray, 04.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/4/ethiopia-declares-state-of-emergency-in-opposition-tigray-region>
5. Al-Jazeera, Ethiopia on the edge as conflict breaks out in Tigray, 06.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/ethiopia-on-the-edge-as-conflict-breaks-out-in-tigray>
6. Amnesty International, Death Sentences and Executions – 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>
7. Apa News, Ethiopia lifts state of emergency in Amhara region, 07.06.2024, <https://apanews.net/ethiopia-lifts-state-of-emergency-in-amhara-region/>
8. APA News, Rebel force takes full control of major city in Ethiopia's Amhara region, 18.09.2024, <https://apanews.net/rebel-force-takes-full-control-of-major-city-in-ethiopias-amhara-region/>
9. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Ethiopia 01.01.2022-30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
10. BBC News, Ethiopia land violence leaves thousands homeless, 20.04.2024, <https://www.bbc.com/news/world-africa-68864478>
11. BBC News, Ethiopia plans vote to solve Tigray-Amhara territory dispute, 07.11.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-67330187?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
12. BBC News, 'It was terrifying' - escaping Ethiopia's armed kidnapers, 10.07.2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cp38yy4p8q3o>
13. BBC News, Tigray crisis: Ethiopia orders military response after army base seized, 04.11.2020, <https://www.bbc.com/news/world-africa-54805088>
14. BBC, Country Profile, Ethiopia, 26.04.2023, <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349398>
15. BBC, Ethiopia Amhara: Air strike kills at least 26 in Finote Selam, 14.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66502937?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

16. BBC, Ethiopia election: Abiy Ahmed wins with huge majority, 11.07.2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-57791868>
17. BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
18. BBC, Why Ethiopia's Amhara militiamen are battling the army, 16.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496137?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
19. Borkena, Ethiopia's state of emergency ends, Abiy Ahmed's gov't declines to declared it, 06.06.2024, <https://borkena.com/2024/06/06/ethiopias-state-of-emergency-ends-abiy-ahmeds-govt-declines-to-declared-it/>
20. Borkena, OLF Shane "does not have central command" to make negotiation possible, says gov't, 28.11.2022, <https://borkena.com/2022/11/28/olf-shane-ethiopian-government-negotiation/>
21. Crisis24, Ethiopia Country Report, 07.03.2024, <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/ethiopia>
22. Defence 24, Uzgodniono rozejm w wojnie domowej, 02.11.2022, <https://defence24.pl/geopolityka/etiopia-uzgodniono-rozejm-w-wojnie-domowej>
23. Defence24, Etiopia: wojskowa odpowiedź w bogatym regionie kraju, 04.11.2020, <https://www.defence24.pl/etiopia-wojskowa-odpowiedz-w-bogatym-regionie-kraju-komentarz>
24. DFAT, Ethiopia, 11.2018, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-ethiopia.pdf>
25. Encyklopedia PWN, Etiopia, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Etiopia-Historia;4574060.html>
26. Ethiopia Insight, Is peace finally coming to Ethiopia's Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-oromia-region/>
27. Ethiopia Observer, Displaced people sheltered in camps in the Amhara region are facing severe famine, 18.09.2024, <https://www.ethiopiaobserver.com/2024/09/18/displaced-people-sheltered-in-camps-amahra-region-face-severe-famine/>
28. Finnish Immigration Service, Etiopia Internal relocation to Addis Ababa; freedom of movement, internal displacement, security and socio-economic situation in Addis Ababa, situation of IDPs, ethnicity and religion [KT825], 12.07.2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/finland/PLib/825_Etiopia.docx
29. Global Organized Crime Index, Ethiopia, <https://ocindex.net/country/ethiopia>
30. HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31.08.2022, <http://www.bbc.com/news/world-africa-68864478s://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-oromia-left-unprotected>

31. ICG, Ethiopia's Ominous New War in Amhara, 16.11.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2100864/b194-ethiopia-new-war-amhara_0.pdf
32. IFRC, DREF Operational Update, Ethiopia_Civil unrest, 09.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/ethiopia-civil-unrest-dref-operational-update-mdret031>
33. Informator ekonomiczny MSZ, Etiopia, 04.2020, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Etiopia-Historia;4574060.html>
34. Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (Belgium), COI unit (CGRS-CEDOCA), Ethiopia: De situatie van Tigrayanen in Addis Abeba, 5 September 2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2115015/coi_focus_ethiopia_de_situatie_van_tigrayanen_in_addis_abeba_20240905.pdf
35. Opracowanie własne WIKP na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap
36. Portal internetowy apnews.com, Ethiopian PM announces airstrikes in country's Tigray region, 06.11.2020, <https://apnews.com/article/abiy-ahmed-ethiopia-airstrikes-tigray-7a392abc35ea28ecc6566dece1264733>
37. Pritzker Legal Research Center, Ethiopia Legal System, <https://library.law.northwestern.edu/cihrethiopia/nationallaw>
38. Reliefweb, EPO November 2023 Monthly: An evolving conflict environment in Oromia, 12.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/epo-november-2023-monthly-evolving-conflict-environment-oromia>
39. Reuters, Ethiopia extends state of emergency in Amhara, 02.02.2024, <https://www.reuters.com/world/africa/ethiopia-extends-state-emergency-amhara-2024-02-02/>
40. Reuters, Ethiopia sends army into Tigray region, heavy fighting reported, 04.11.2020, <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-conflict-idUSKBN27K0ZS>
41. Swiss Agency for Development and Cooperation, Ethiopia Durable Solution Initiative, 10.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/dtm-ethiopia-durable-solutions-drought-affected-idps-somali-region-ethiopia-household-level-intention-survey-hlis-october-2022>
42. The New Humanitarian (TNH), Aid workers risk death and kidnap in Ethiopia's troubled Amhara region, 19.09.2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/09/19/aid-workers-risk-death-kidnap-ethiopia-troubled-amhara-region-fano>
43. The New Humanitarian, (TNH), Aid workers risk death and kidnap in Ethiopia's troubled Amhara region, 19.09.2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2024/09/19/aid-workers-risk-death-kidnap-ethiopia-troubled-amhara-region-fano>
44. The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>
45. UK Foreign Office (FCO), Foreign Travel Advice, Ethiopia, 11.07.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

46. UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Ethiopia; Assisted Return in Northern Regions; January - April 2023, 09.05.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA_ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS_202304_A4P.pdf
47. UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 May 2024, 20 June 2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2111175/UNHCR_Ethiopia_Refugees_and_IDPs_Statistics_May_2024.pdf
48. UNHCR, Ethiopia; Refugees and Internally Displaced Persons; As of 31 August 2024, 18.08.2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2115164/Ethiopia_Refugees_and_IDPs_statistics_August_2024.pdf
49. US Department of State, 2023 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107690.html>
50. US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 - Ethiopia, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101557.html>
51. USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Ethiopia, 03.07.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>
52. Wikipedia, Subdivisions of Ethiopia, https://en.wikipedia.org/wiki/Subdivisions_of_Ethiopia
53. World Population Review, Addis Ababa Population 2018, <http://worldpopulationreview.com/world-cities/addis-ababa-population/>